

๔. ผลสำเร็จสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา (ปฏิเวธ)

๑๐. คืบแห่งความสำเร็จ

หน้า ๑๓๙

- น้ำขับน้ำขี้ม ด้วยสติปัญญา
- เสี่ยงบรรลือโลกธาตุชาติสิ้นแล้ว
- การเวียนว่ายตายเกิด...มีจริง
- สลดสังเวช...อดีตชาติ เคยเป็นมา
- ปฏิบัติตามมรรคมงคล ๘ ทำให้พ้นจากทุกข์ได้จริง
- ไตรโลกธาตุ...ชัดเจนประจักษ์ใจ
- ยืนยัน...เทวดา อินทร์ พรหม
เปรตผี สัตว์นรก...มีจริง
- จิตวิญญาณ...มีจริง
- กิเลสหลอกว่า “ตายแล้วสูญ”
- กราบพระพุทธเจ้าอย่างราบ
- แม้มืดเพียงใด พากเพียรฝึกไป ก็สว่างได้
- คนเรานี้...ดีได้ด้วยการฝึก

๑๑. สมบูรณ์ด้วยปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

หน้า ๑๕๕

- พระครั้งพุทธกาล บวชเพื่อนิพพาน
จริงๆ
- พระไตรปิฎกใน : พระไตรปิฎกนอก ,
ผู้จริง : ผู้จำ
- “ธรรม” ฐเห็นได้โดย “การปฏิบัติจริง”
- ผู้ปฏิบัติจริงไม่ถกเถียงใคร...
เพราะมองดูก็รู้หมด
- สายทางน้ำ...ไหลเข้าสู่มหาสมุทร :
สายทางการปฏิบัติ...ไหลเข้าสู่
มหาวิมุตติมหานิพพาน

๑๒. ปฏิปทาสายท่านอาจารย์มั่น

หน้า ๑๖๑

- ระลึกพระคุณ...ท่านอาจารย์มั่น
ไม่สร้างชา
- ลูกหลาน...พ่อแม่ครูอาจารย์มั่น
- มหานิกาย ธรรมยุต
คือ “ศากยบุตร” อันเดียวกัน
- “ชื่อ” นั้น ไม่สำคัญเท่ากับ “ธรรมวินัย”

คืน...

แห่งความสำเร็จ

น้ำซับ น้ำซิม ด้วยสติปัญญา

ในระยะนั้นหลงตากล่าวถึงความเพียรในการบำเพ็ญจิตตภาวนาของท่านว่าเป็นไปเองโดยไม่ต้องได้บังคับ ทั้งนี้เป็นผลมาจาก **ภาวนามยปัญญา** อันเป็นสติปัญญาที่หมุนตัวเองโดยอัตโนมัติ โดยไม่ต้องมีการบังคับบัญชาในเรื่องความพากความเพียรเลย กลับต้องได้รั้งเอาไว้ มิเช่นนั้นแล้วสติปัญญานี้จะทำงานจนเลยเกิดด้วยเพราะเห็นโทษแห่งวัฏจักรอย่างถึงใจนั่นเอง **ใจ** จึงมีกำลังมากที่จะถอนตัวออกจากทุกข์อย่างเต็มเหนี่ยว โดยไม่มีคำว่าเป็นว่าตายเลย ท่านกล่าวว่า

“...นี่สติปัญญาขั้นนี้ก้าวแล้ว ที่นี้เบิกกว้างๆ ออกเรื่อยๆ เรื่องกิเลสตัณหา วัฏจักรวิภวอนหมุนภายในดวงใจนี้ เหมือนกับว่ามันหย่นเข้ามาๆ ทางเบิกกว้างที่จะหลุดพ้นจากทุกข์เบิกกว้างออกๆ สติปัญญาหมุนตัวเป็นธรรมจักร นี่เรียกว่า ธรรมทำงาน ธรรมมีกำลัง ย่อมหมุนตัวกลับเหมือนกันกับกิเลสที่มันมีกำลังหมุนหัวใจของสัตว์เป็นวัฏจักรไปตามๆ กันหมด ไม่ว่าจะกิเลสใดของกิเลสที่มันแสดงตัวออกมา มันทำงานเพื่อวัฏจักรของมันทั้งนั้นๆ

ที่นี้เมื่อสติปัญญาอันเป็นฝ่าย ธรรมมีกำลังแล้วหมุนกลับ ที่นี้หมุนกลับ

ท่านอาจารย์กัมา จิรปัญญา

สภาพวัดดอยธรรมเจดีย์ (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕)

ท่านอาจารย์แบน ธนากโร

ในระยะนั้น (พ.ศ.๒๔๙๓) ท่านอาจารย์กัมาเป็นเจ้าอาวาสวัดดอยธรรมเจดีย์
ปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๔๒) ท่านอาจารย์แบน ธนากโร เป็นเจ้าอาวาส
วัดดอยธรรมเจดีย์อยู่ในเขตอำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร

โดยอัตโนมัติเหมือนกิเลสมันหมุ่นอยู่ใน
หัวใจสัตว์โลกเป็นอัตโนมัติของตัวเองนั้น
แล พอถึงขั้นสติปัญญาขั้นนี้แล้ว เป็นหมุ่น
กลับๆ ตลอดเวลา ไม่ว่าจะยืนว่าเดินว่านั่งว่า
นอนว่าแต่หลับอย่างเดียวก่อนนั้น นอก
จากนั้นสติปัญญาขั้นนี้จะฆากิเลสตลอด
เวลาโดยอัตโนมัติ หมุ่นตัวๆ กิเลสชั้นหยาบ
หมุ่นหนัก เรียกว่าปัญญาชั้นผาดโผนโจน
ทะยาน เหมือนว่าฟ้าดินถล่ม ปัญญาขั้น
หยาบกับกิเลสชั้นหยาบๆ พัดกัน

พอจากนั้นแล้วสติปัญญาก็ค่อย
เบาไปๆ เพราะกิเลสเบาลงๆ สติปัญญาก็
ค่อยเบาไปตามๆ กัน หมุ่นไปตามๆ กัน
เป็นน้ำซับน้ำซึ่มๆ กิเลสซึ่มซาบไปไหนสติ
ปัญญาขั้นอัตโนมัติก้าวเข้าสู่มหาสติมหา
ปัญญาแล้ว ซึ่มซาบไปตามๆ กันเลย

เหมือนไฟได้เชื้อ เอา ละเอียดขนาดไหน
สติปัญญานี้ก็ละเอียดตามกันไป โดย
อัตโนมัติ...”

เสียงบรรลือโลกธาตุ ซาตีสิ้นแล้ว

ออกจากวัดป่าสุทธาวาสในตัวเมือง
สกลนครแล้ว ท่านก็ย้อนกลับสู่ วัดดอย
ธรรมเจดีย์ อีกครั้งหนึ่ง โดยพักอยู่กุฏิ
กระต๊อบหลังเล็กๆ อยู่บนยอดเขา เป็นกุฏิ
ต่างจากครั้งก่อนที่เคยเกิดปัญหาธรรมผุด
ขึ้นในใจ

ระยะนั้นเป็นพรรษาที่ ๑๖ ในชีวิต
การบวชของท่าน และเป็นปีที่ ๙ แห่งการ
ออกปฏิบัติกรรมฐาน บนเขาลูกนี้ของคืน
เดือนดับแรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ เวลา

๕ ทุ่มตรง^๑ ด้วยความอดทนพากเพียรพยายามติดต่อดื่บเนื่องตลอดมา นับแต่เริ่มออกปฏิบัติอย่างเต็มเหนี่ยวรวมเวลาถึง ๙ ปีเต็ม คืบแห่งความสำเร็จจะหวางกิเลสกับธรรมภายในใจของท่านจึงตัดสินกันลงได้

ตอนหนึ่งของการแสดงธรรมแก่พระภิกษุวัดป่าบ้านตาด ท่านเมตตาเล่าถึงสภาวะธรรมในคืนนั้นว่า

“...ก็พิจารณาจิตอันเดียว ไม่ได้กว้างขวางอะไร เพราะสิ่งต่างๆ ที่เป็นส่วนหยาบมันรู้หมด รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสทั่วโลกธาตุมันรู้หมดเข้าใจหมดและปล่อยวางหมดแล้ว มันไม่สนใจพิจารณา แม้แต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณยังไม่ยอมสนใจพิจารณาเลย

มันสนใจอยู่เฉพาะความรู้ที่เด่นดวงกับเวทนาส่วนละเอียดภายในจิตเท่านั้น สติปัญญาสัมผัสสัมพันธ์อยู่กับอันนี้พิจารณาไปพิจารณามา แต่ก็พึงทราบวาจุดที่วามันยังเป็นสมมุติ มันจะสง่าผ่าเผยขนาดไหนก็สง่าผ่าเผยอยู่ในวงสมมุติ จะสว่างกระจ่างแจ้งขนาดไหนก็สว่างกระจ่างแจ้งอยู่ในวงสมมุติ เพราะอวิชชายังมีอยู่ในนั้น

อวิชชา นั้นแลคือ ตัวสมมุติ จุดแห่งความเด่นดวงนั้นก็แสดงอาการลุ่มๆ ดอนๆ ตามขั้นแห่งความละเอียดของจิตให้เราเห็นจนได้ บางทีก็มีลักษณะเศร้า

หมองบ้าง ผ่องใสบ้าง ทุกข์บ้าง สุขบ้าง ตามขั้นละเอียดของจิตภูมินี้ให้ปรากฏพอจับพิรุณได้อยู่ นั่นแล สติปัญญาขั้นนี้เป็นองค์รักษารักษาจิตดวงนี้ อย่างเข้มงวดกวดขัน แทนที่มันจะจ่อกระบอกปืนคือสติปัญญาเข้ามาที่นี้ มันไม่จ่อ มันส่งไปที่อวิชชาหลอกไปโน้นจนได้

อวิชชา นี้แหลมคมมาก ไม่มีอะไรแหลมคมมากกว่าอวิชชาซึ่งเป็นจุดสุดท้ายว่า ความโลภมันก็หยาบๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย แต่โลกยังพอใจกัน โลก คิดดูซิ ความโกรธก็หยาบๆ โลกยังพอใจโกรธ ความหลง ความรัก ความชัง ความเกลียด ความโกรธอะไร เป็นของหยาบๆ พอเข้าใจและเห็นโทษได้ง่าย โลกยังพอใจกัน

หลวงตามหาบัว
ณ วัดป่าสุทธาวาส จ.สกลนคร
(ถ่ายเมื่อ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๓)

๑ วันจันทร์ที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

อันนี้ไม่ใช่สิ่งเหล่านั้น มันเลยมาหมด ปล่อยมาได้หมด แต่ทำไมมันยังมาติดความสว่างไสว ความอัศจรรย์อันนี้ ที่นี้ อันนี้เมื่อมันมีอยู่ภายในนี้ มันจะแสดง ความอัศจรรย์ขึ้นมานิดๆ แสดงความทุกข์ขึ้นมานิดๆ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน ไม่คงเส้นคงวา ให้จับได้ด้วยสติ ปัญญาที่จดจ่อต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา ไม่ลดละความพยายามอยากกรู้อยากเห็นความเป็นต่างๆ ของจิตดวงนี้ สุดท้ายก็หนีไม่พ้น ต้องรู้กันจนได้ว่า จิตดวงนี้ไม่เป็นที่แน่ใจตายใจได้ จึงเกิดความรำพึงขึ้นมาว่า

‘จิตดวงเดียวนี้ ทำไม่จึงเป็นไปได้หลายอย่างนักนะ เดียวเป็นความเศร้าหมอง เดียวเป็นความผ่องใส เดียวเป็นสุข เดียวเป็นทุกข์ ไม่คงที่ดั่งงามอยู่ได้ตลอดไป ทำไม่จิตละเอียดถึงขนาดนี้แล้ว จึงยังแสดงอาการต่างๆ อยู่ได้’

พอสติปัญญาเริ่มเห็นความสนใจเข้ามาพิจารณาจิตดวงนี้ ความรู้ชนิดหนึ่งที่ไม่คาดไม่ฝันก็ผุดขึ้นมาภายในใจว่า

‘ความเศร้าหมองก็ดี ความผ่องใสก็ดี ความสุขก็ดี ความทุกข์ก็ดี เหล่านี้เป็นสมมุติทั้งสิ้น และเป็นอนัตตาทั้งหมดนะ’

เท่านั้นแล สติปัญญาก็หยั่งทราบจิตที่ถูกอวิชชาครอบงำอยู่นั้นว่า เป็นสมมุติที่ควรปล่อยวางโดยง่ายเดียว ไม่ควรยึดถือเอาไว้

หลังจากความรู้ที่ผุดขึ้นบอกเตือนสติปัญญาผู้ทำหน้าที่ตรวจตราอยู่ขณะ

“...แต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวก อยู่ที่ไหน? ... มาบัดนี้องค์พระธรรมที่แสนอัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ ได้อย่างไร...โอ้อโฮ...”

นั้นผ่านไปครู่เดียว จิตและสติปัญญาเป็นราวกับว่าต่างวางตัวเป็นอุเบกขามัชฌิยสัท ไม่กระเพื่อมตัวทำหน้าที่ใดๆ ในขณะที่นั้น จิตเป็นกลางๆ ไม่จดจ่อกับอะไร ไม่เผลอส่งใจไปไหน ปัญญาก็ไม่ทำงาน สติก็รู้อยู่ ธรรมดาของตนไม่จดจ่อกับสิ่งใด

ขณะจิต สติ ปัญญา ทั้งสามเป็นอุเบกขามัชฌิยสัทนั้นแล เป็นขณะที่โลกธาตุภายในจิต อันมีอวิชชาเป็นผู้เรื่องอำนาจได้กระเทือน และขาดสะบั้นบรรลัยลงจากบัลลังก์คือใจ กลายเป็น **วิสุทธิจิต** ขึ้นมาแทนที่ ในขณะที่เดียวกันกับอวิชชาขาดสะบั้นหันเหแตกกระจายหายซากลงไปด้วยอำนาจสติปัญญาที่เกรียงไกร

ขณะที่ฟ้าดินถล่มโลกธาตุหวั่นไหว (โลกธาตุภายใน) แสดงมหัศจรรย์ บันสุดท้ายปลายแดนระหว่างสมมุติกับวิมุตติตัดสิ้นความบนศาลสถิตยุติธรรม โดยวิมุตติญาณทัสสนะเป็นผู้ตัดสิ้นคู่ความ โดยฝ่ายมัชฌิมาปฏิบัติ มรรค อริยสังข์เป็นฝ่ายชนะโดยสิ้นเชิง ฝ่ายสมุทัย อริยสังข์เป็นฝ่ายแพ้ น็อคแบบหามลงเปล

ไม่มีทางฟื้นตัวตลอดอนันตกาลสิ้นสุดลงแล้ว เจ้าตัวเกิดความอัศจรรย์ล้นโลก อุทานออกมาว่า

โอโหๆ ... อัศจรรย์หนอๆ แต่ก่อนธรรมนี้อยู่ที่ไหนๆ มาบัดนี้ธรรมแท้ ธรรมอัศจรรย์เกินคาดเกินโลก มาเป็นอยู่ที่จิต และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตได้อย่างไร ...

และแต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์สาวกอยู่ที่ไหน? มาบัดนี้องค์สรณะที่แสนอัศจรรย์มาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับจิตดวงนี้ได้อย่างไร...

...โอโห ธรรมะแท้ พุทธะแท้ สังฆะแท้ เป็นอย่างนี้หรือ...”

การเวียนว่ายตายเกิด...มีจริง

ผลการปฏิบัติธรรมของท่านในคตินั้นทำให้เกิดผลดั่งเวทียใจในความเป็นมาแห่งการเวียนว่ายตายเกิดของตน ดังนี้

“...จนถึงคืนวันดับนั้นถึงได้ตัดสิ้นใจกันลงได้ด้วยประกายประกายใจ หายสงสัยทุกสิ่งทุกอย่างเรื่องภพเรื่องชาติ เรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เรื่องกิเลสตัณหา อาสวะทุกประเภทได้ขาดกระเด็นออกไปจากใจในคืนวันนั้น ใจได้เปิดเผยโลกธาตุให้เห็นอย่างชัดเจน เกิดความผลดั่งเวทีย น้ำตาร่วงตลอดคืน

ในคืนนั้นไม่ได้หลับนอนเลย เพราะผลดั่งเวทียความเป็นมาของตน ผลดั่งเวทียเรื่องความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพราะอำนาจ

แห่งกิเลสมันวางเชื้อแห่งกองทุกข์ฝังใจไว้ไปเกิดในภพนั้นชาตินี้มีแต่แบกกองทุกข์ หามกองทุกข์ ไม่มีเวลาปล่อยวางจนกระทั่งถึงตายไปแล้วก็แบกอีกๆ คำว่า แบก ก็คือใจเข้าสู่ภพไตรชาติใดจะมีสุขมากน้อย ทุกข์ต้องเจือปนไปอยู่นั้นแล จึงได้เห็นโทษ เกิดความผลดั่งเวทีย

แล้วก็มาเห็นคุณค่าแห่งจิตใจซึ่งแต่ก่อนไม่เคยคิดว่าจิตใจจะมีคุณค่ามหัศจรรย์ถึงขนาดนั้น การไม่นอนในคืนนั้นเพราะความเห็นโทษอย่างถึงใจและความเห็นคุณอย่างถึงจิตถึงธรรม ในตอนท้ายแห่งความละเอียดอ่อนของจิต เราได้เห็นว้าวิชชาเป็นของดีและประเสริฐไปอย่างสนิทติดจมไปพักหนึ่ง...

...หลงอริชชาอยู่เป็นเวลา ๘ เดือนไม่เคยลืม เพราะรักสงวนอริชชาซึ่งเป็นตัวมองใส ตัวสง่าผ่าเผย ตัวองอาจกล้าหาญ จึงรักสงวนอยู่นั้นเสีย ... ทั้งๆ ที่สติปัญญาก็มีเต็มภูมิแต่ไม่นำมาใช้กับอริชชาในขณะนั้น เมื่อเวลาได้นำสติปัญญาหันกลับมาใช้กับอริชชาอย่างเต็มภูมิ เรื่องอริชชาจึงแตกกระจายลงไป ถึงได้เห็นความอัศจรรย์ขึ้นมาภายในจิตใจนั้นแหละ จึงเป็นความอัศจรรย์อย่างแท้จริงไม่อัศจรรย์แบบจอมปลอมดังที่เป็นมา...”

เรื่องการเกิดตายของคนแต่ละคนๆ นี้ ท่านเคยเล่าให้ศิษย์พระเถระฟังอย่างถึงใจ เพื่อให้เห็นทุกข์เห็นโทษของการเกิด และรับแรงชวนชวายุสร้างคุณงามความดีใส่ตนให้มาก ดังนี้

“...เพียงคนคนเดียวเท่านั้น
ทั่วประเทศไทยเวลานี้
หาที่กองศพไม่มีเลย...”

“...การเกิดการตายนี้เกิดตายทับถมกันมานี้ สักเท่าไรๆ แต่ละศพแต่ละคนๆ มันรู้ไปหมด เวลามันรู้ณะ เอาให้มันจริงๆ จังๆ อย่างนี้เลยนะ มันจึงขยะแขยงโห มันผ่านของมันออกแล้ว มันก็ยังขยะแขยงอยู่นะ โถ! แต่เวลามันจมอยู่ มันไม่ขยะแขยงนะ ปีนอยู่อย่างนี้ เวลามันผ่านออกมาแล้ว มันถึงได้เห็นโทษของมัน ขยะแขยงนะ...”

...คนหนึ่งสัตว์ตัวหนึ่ง ๆ นี่ถ้าไม่มีบุญไม่มีกุศลแล้วไม่มีความหมายเลย วณเวียนตายเกิดตายสูงตายนต่ำตายเกิดอยู่อย่างนั้นตลอด ตลอดมาก็กัปกัถัลป์ คนหนึ่งๆ นี้เอามากองประเทศไทยนี้ไม่พอกองศพของคนคนหนึ่งๆ ที่ตายเกิดๆ เป็นสัตว์ประเภทใดก็ตามมารวมกันนี้

เพียงคนคนเดียวเท่านั้น ทั่วประเทศไทยเวลานี้ หาที่กองศพไม่มีเลย นานขนาดไหนก็กัปกัถัลป์ที่ตายเกิดตายทับกองกันอยู่เนี่ยะ เรียกว่าตายกองกัน ล้วนแล้วตั้งแต่จิตนี้ออกไปร่างนั้นแล้วเข้าสู่อำนาจนี้เข้าสู่อำนาจไหนก็ว่าเกิด ร่างไหนหมดสภาพก็ว่าตายๆ ว่าเกิดว่าตาย มันหากหมุนของมันอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา นี่ละ...วิฏฐานวิฏจักร...

...สิ่งที่มาแก้คืออะไร บุญกุศลเราสร้างมากน้อยเท่าไรๆ มารวมกัน แล้วค่อยแก้ไปแก้มา แก้มากเข้าๆ บุญกุศลมีมากเข้า ความหนาแน่นของการแก้ก็หนาแน่นเข้าๆ อันนี้ก็ค่อยจางไปๆ ก็สว่างจ้าออกสว่างจาก็ดีดีผิงๆ เลย นี่ละพระพุทธรเจ้าทุกๆ พระองค์มองดูหัวใจสัตว์โลก ที่เขาไม่มีศาสนาคือเขาไม่ได้มองดูหัวใจเลย เขาดูแต่วัตถุเท่านั้น...”

สลดสังเวช...อดีตชาติ เคยเป็นมา

ความรู้เห็นประจักษ์ใจบนดอยธรรมเจดีย์นี้เอง ทำให้ท่านถึงกับน้ำตาร่วงด้วยเหตุผลสองประการ ท่านเล่าไว้ดังนี้

“...ร่วงสองอย่าง ร่วงด้วยความสลดสังเวชภพชาติแห่งความเป็นมาของตนหนึ่ง เพราะความอัศจรรย์ในพระพุทธรเจ้า สวาททั้งหลายที่ท่านหลุดพ้นไปแล้ว ท่านก็เคยเป็นมาอย่างนี้หนึ่ง เราก็เป็นมาอย่างนี้ คราวนี้เป็นความอัศจรรย์ในวาระสุดท้ายได้ทราบชัดเจนประจักษ์ใจ เพราะตัวพยานก็มีอยู่ภายในจิตนั้นแล้ว แต่ก่อนจิตเคยมีความเกี่ยวของพัวพันกับสิ่งใดบัดนี้ไม่มีสิ่งใดจะติดจะพัวพันอีกแล้ว...”

...เกิดความอัศจรรย์ในธรรมที่ปรากฏขึ้นโดยปราศจากสมมุติใดๆ เข้าไปเจือปนในจิตดวงนั้น ถึงกับทำให้เกิดความขวนขวายน้อย ไม่คิดจะสอนผู้หนึ่งผู้ใดได้ เพราะคิดในเวลานั้นว่า สอนใครก็ไม่ได้ ถาลงธรรมกับใจเป็นของอัศจรรย์เหลือล้น

บริเวณวัดดอยธรรมเจดีย์ (ถ่ายเมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๕)

ถึงขนาดนี้แล้ว ไม่มีใครที่จะสามารถรู้ได้เห็นได้ในโลกอันนี้ เพราะเหลือกำลังสุดวิสัยที่จะรู้ได้

เบื้องต้นที่เป็นทั้งนี้เพราะจิตยังไม่ได้คิดในแง่ต่างๆ ให้กว้างขวางออกไป ถึงปฏิบัติเครื่องดำเนินจึงได้ย้อนกลับมาพิจารณาทบทวนกันอีก ทั้งฝ่ายเหตุคือปฏิบัติ ทั้งฝ่ายผลที่ปรากฏในปัจจุบันว่า ธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่สุดวิสัยที่คนอื่นจะรู้ได้แล้ว เราทำไม่ถึงรู้ได้ เราก็เป็นคนๆ หนึ่งเหมือนกับมนุษย์ทุกๆ ไป เรารู้ได้ เพราะเหตุใด ก็ย้อนเข้ามาหาปฏิบัติพิจารณาระบายออกไป จนได้ความชัดเจนว่า...

‘ถ้ามีปฏิบัติคือข้อปฏิบัติแล้ว ก็จะต้องได้รู้อย่างนี้...’

ปฏิบัติตามมรรคมืองค์ ๘ ทำให้พ้นจากทุกข์ได้จริง

ท่านกล่าวแสดงให้เห็นเป็นที่แน่ใจได้ว่า หากยังมีผู้พากเพียรดำเนินตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ด้วยข้อวัตรปฏิบัติอันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือมรรคมืองค์ ๘ อย่างจริงจังให้สมบูรณ์เต็มภูมิแล้ว ย่อมประจักษ์ผลเป็นความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากทุกข์ จากการเวียนว่ายตายเกิดได้ด้วยตัวของผู้นั้นเองอย่างแน่นอนดังที่ท่านเคยแสดงไว้ดังนี้

“...ท่านผู้ใดบำเพ็ญวัตรปฏิบัติให้สมบูรณ์เต็มภูมิดังที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้แล้ว ธรรมชาตินี้ไม่ต้องมีใครมาบอก จะรู้เองเห็นเอง เพราะอำนาจแห่งมัชฌิมาปฏิบัติ เป็นเครื่องบุกเบิกทำลายสิ่งที่ตรึงรั้งพันอยู่ภายในใจ จะแตก

กระจายออกไปหมด เหลือแต่ธรรมล้วนๆ จิตล้วนๆ ที่เป็นจิตบริสุทธิ์ จากนั้นจะเอาอะไรมาเป็นภัยต่อจิตใจ

แม้สังขารร่างกายจะมีความทุกข์ ความลำบากแค่ไหน ก็สักแต่ว่าสังขารร่างกายเป็นทุกข์เท่านั้น ไม่สามารถที่จะทับถมจิตใจให้บอบช้ำให้ขุ่นมัวได้เลย เพราะธรรมชาตินั้นไม่ใช่สมมุติ ชั้นนี้ทั้งหมดนี้เป็นสมมุติล้วนๆ ธรรมชาตินั้นเป็น **วิมุตติ** หลุดพ้นจากสิ่งกีดขวางทั้งหลายซึ่งเป็นตัวสมมุติแล้ว แล้วจะเกิดความเดือดร้อนได้อย่างไร เป็นก็เป็น ตายก็ตาย เรื่องของชั้นนี้สลายลงไปตามสภาพมันที่ประชุมกันเท่านั้น...”

ไตรโลกธาตุ...ชัดเจนประจักษ์ใจ

ท่านเมตตาเล่าถึงความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นบนยอดเขาวัตตออยธรรม

“...ใครจะเชื่อก็ตาม
ไม่เชื่อก็ตาม
ความรู้ความเห็นความเป็นนี้
ไม่ได้คลาดเคลื่อน
จากหลักความจริงไปเลย
เป็นความจริงล้วนๆ...”

เจดีย ด้วยความห่วงใยลูกหลานชาวพุทธเกรงจะลืมเนื้อลืมตัวไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษนรกสวรรค์ว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

“...จนกระทั่งกิเลสขาดสะบั้นลงไปจากใจ ไม่มีสิ่งใดเหลือเลย ก็ประจักษ์กับใจของเรา สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิเลสที่เรา รู้ประจักษ์ใจของเราคืออะไร คือ นรกเปรต อสุรกาย บุญบาป เทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม มีหรือไม่มี พระพุทธเจ้าท่านสอนว่าอย่างไร ย่อมรับทราบอย่างราบเลยหาที่ค้านไม่ได้

เพราะสิ่งเหล่านี้มีมากี่กัปกี่กัลป์นับไม่ถ้วนแล้ว มีมาดั้งเดิม พระพุทธเจ้าพระองค์ใดมาตรัสรู้ ก็มารู้เห็นสิ่งเหล่านี้ นอกจากเห็นกิเลส ฆ่ากิเลสจากพระทัยของท่านแล้ว ก็มารู้เห็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน กับความรู้ที่จะควรรู้ควรเห็นนี้เหมือนกันหมด

เพราะฉะนั้น การแสดงธรรมสอน

ธรรมแก่โลก ท่านจึงต้องสอนตามหลักความจริงว่า **บาปมี** เพราะบาปมีมาดั้งเดิม มาแต่กาลไหนๆ **บุญมี** บุญเคยมีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ตั้งแต่กาลไหนๆ **นรกมี** **สวรรค์มี** **พรหมโลกมี** **นิพพานมี** ย่อมรับว่ามีมาตั้งแต่กาลไหนๆ แล้ว

เมื่อความรู้ความเห็นซึ่งหยั่งเข้าไปสู่จุดเดียวกันแล้ว เห็นอย่างเดียวกันแล้ว จะเอาอะไรมาค้านกัน เห็นก็เห็น อย่างกระจ่างแจ่ม ไม่สงสัย รู้อย่างกระจ่างแจ่ม อย่างอาจหาญชาญชัยตามความจริง ที่มีอยู่นั้น เวลานั้นมาพูดจะสะทกสะท้านที่ไหน ใครจะเชื่อก็ตาม ไม่เชื่อก็ตาม ความรู้ความเห็นความเป็นนี้ไม่ได้คลาดเคลื่อนจากหลักความจริงไปเลย เป็นความจริงล้วนๆ

...อย่าพากันกล่าวหาญต่อบาปนะ พระพุทธเจ้าเป็นศาสดาองค์เอก ทุกๆ พระองค์สอนว่า **บาปมี** อย่าทำบาป **บุญมี** ให้สร้างคุณงามความดีเพื่อบุญเพื่อกุศล **นรกมี** อย่ากล่าวหาญชาญชัยต่อสุพระพุทธเจ้า อวดดีอวดดีเก่งกว่าพระพุทธเจ้า ไปบล้างว่า **นรกไม่มี** ตายแล้วจะจมลง-ทันทีทันใด

ถ้าใครอาจหาญชาญชัยต่อพระพุทธเจ้า กล่าวบล้างว่า **บาปไม่มี** **บุญไม่มี** **นรกไม่มี** **สวรรค์ไม่มี** ผู้นั้นแลคือผู้หมด-คุณค่าแล้ว ทั้งๆ ที่ลมหายใจยังฟอดๆ อยู่-นั้น พอลมหายใจขาดแล้ว จะติดฝั่งทันที ไม่ได้มีคำว่าไกลว่าไกล จากนั้นถึงแดนนรก-ก็ใกล้ก็เส้นก็ว่า ไม่เคยมี พอใจขาดลม-

หายใจขาดสะบั้นลงไปแล้ว กรรมที่ทำชั่วช่า ลามกทั้งในที่ลับทั้งในที่แจ้ง เป็นกรรมโดยแท้ ไม่มีที่ลับที่แจ้ง มันแจ่มขาวดาว กระจ่างอยู่ภายในใจของผู้ทำนั่นแล...”

ยืนยัน...เทวดา อินทร์ พรหม เปรตผี สัตว์นรก...มีจริง

คนตาบอดไม่เชื่อคนตาดี ย่อมมีทางตกหลุมตกบ่อได้ฉันใด ผู้มีใจมืดบอด ด้วยกิเลสตัณหาไม่เชื่อตาใจของพระพุทธรูปเจ้าพระอรหันต์ท่าน ย่อมนำความลุ่ม-จมมาสู่ตนได้ฉันนั้นเหมือนกัน ท่านแสดงไว้ดังนี้

“...ความลุ่มจมจะมีแก่ผู้ไม่เชื่อ-นั้นแล นี้เรียกว่า **สวากขาตธรรม** ท่านตรัสไว้ชอบแล้ว นี้ประมวลเข้ามา เรายอมรับทุกประเภทที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้ว ตั้งแต่บาปแต่บุญ นรกสวรรค์ พรหมโลก นิพพาน เทวบุตรเทวดา เปรตผีมี เรายอมรับร้อยเปอร์เซ็นต์ตั้งแต่ขณะที่กิเลสเปิด จากใจเท่านั้นสว่างจ้าขึ้นมาหมด ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็นว่าจะรู้จะเห็น ก็เป็นขึ้นมาแบบอัศจรรย์ จึงได้อัจฉริยะตัว-เองว่า

‘เรารู้ได้ยังไง? เห็นได้อย่างไร?’

จิตดวงนี้แลตั้งแต่กิเลสครอบงำ อยู่ มันก็เหมือนคนตาบอด อะไรจะมีอยู่-มากน้อยเพียงไรมันไม่เห็น สีแสงวัตถุ-ต่างๆ มองไม่เห็นแต่โดนเอาๆ นี่จิตที่มี-บอดก็เหมือนกัน มีแต่โดนความทุกข์

“...ไม่มีอะไร
ที่จะมากยิ่งขึ้นกว่า
จิตวิญญาณของสัตว์โลก
เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร
ใต้ดิน เหนือดิน
มีเต็มหมดเลย...”

ความทรมาน โดนบาปโดนกรรมเรื่อยมา
แล้วขึ้นบำเพ็ญมาๆ ก็ค่อยหูแจ่มตาสว่าง
ออกไปๆ สุดท้ายเปิดโล่งหมดทั่วแดน
โลกธาตุ สว่างจ้าครอบโลกธาตุ เกิดความ
อัศจรรย์ในตัวเองว่า

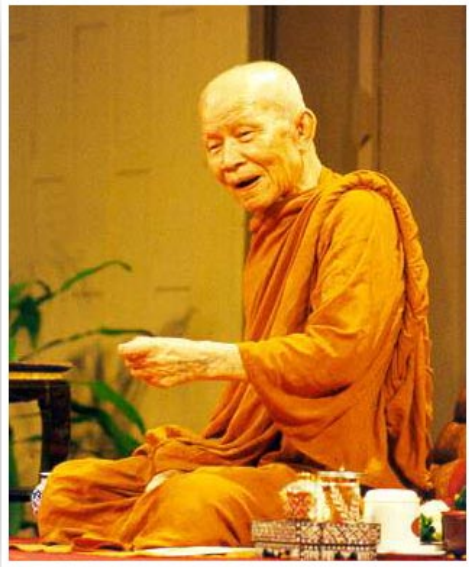
รู้ได้อย่างไร? เห็นได้อย่างไร? สิ่ง
ที่ไม่เคยคาดเคยคิดเคยรู้เคยเห็น ก็เห็นก็
เป็นขึ้นมาประจักษ์ใจเพราะสิ่งเหล่านั้นมี
อยู่แล้ว เป็นแต่เพียงว่าตาเรามันหลับด้วย
กิเลสปิดบังเท่านั้น พอเปิดตาคือกิเลสออก
จากใจแล้วสว่างจ้าขึ้นมา

ก็ยอมรับ กราบพระพุทธเจ้าอย่าง
กราบตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งบัดนี้...”

จิตวิญญาณ...มีจริง

เหตุนี้เองทำให้ท่านยืนยันเรื่องจิต
วิญญาณว่าเป็นของมีจริง ดังนี้

“...จิตดวงนี้ไม่เคยตาย ไม่เคย
ฉิบหายแต่ไหนแต่ไรมา ถ้าพูดถึงเรื่องวัตถุ
ต่างๆ ในแดนโลกธาตุนี้ว่าอันไหนมากกว่า
อะไร ไม่มีอะไรที่จะมากยิ่งขึ้นกว่าจิตวิญญาณ

ของสัตว์โลก เต็มท้องฟ้ามหาสมุทร ใต้ดิน
เหนือดิน มีเต็มหมดเลย อันนี้มากที่สุดคือจิต
วิญญาณของสัตว์โลก เพราะมันไม่เคยสูญ
นั่นเอง มันเต็มอยู่ที่นี่ ครอบ ภาพ ครอบ ชาติ
อยู่ทุกแห่งทุกหนตามเพศตามภูมิ

อย่างที่เราเป็นมนุษย์ก็เห็นกันอยู่
ไม่เป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ก็เห็นกันอยู่อย่างนั้น
เป็นไก่ เปิด นก ปลา เป็นอะไรเราก็เห็นกัน
อยู่อย่างนั้น ที่ละเอียดกว่านั้นมันก็มีอยู่
อย่างเดียวกันนี้เลย ไม่ได้ผิดกัน มันมีอยู่
ตามสภาพของตนๆ เป็นแต่เพียงว่าเรา
สามารถสัมผัสสัมผัสรับรู้เห็นได้หรือไม่ได้
เท่านั้นเอง นั่นก็เป็นอย่างนั้นละ

มันมีภพละเอียด หยาบ หยาบต่าง
กัน อย่างพวกเทวบุตรเทวดา อินทร์พรหม
พวกเปรตพวกผีก็เหมือนกับเรานี่ มีภพมี
ชาติเป็นกำเนิดที่เกิดของตัวเองด้วยวิบาก
กรรมดีชั่วเหมือนกันหมด ไม่มีใครแตก
ต่างกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงไม่ให้ประมาท
กัน สัตว์โลกที่เกิดขึ้นมาด้วยกัน อย่าตำหนิ

กันด้วยชาติชั้นวรรณะ สถานะสูงต่ำ อย่านำไป
ตำหนิกัน...”

กิเลสหลอกว่า “ตายแล้วสูญ”

มีคนจำนวนมากยังเข้าใจว่า เมื่อ
สิ้นใจตายไปแล้วก็สูญสิ้นจบกันเท่านั้น
แท้จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะฉะนั้น
ท่านจึงสอนย้ำเสมอๆ ว่า

“...สัตว์ที่ว่าตายเกิดๆ มันไม่มีที่
ไป เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่สูญ มันหากหมุน
หากเวียนกัน ออกจากนี้ไปเป็นสัตว์ เป็น
เทวบุตรเทวดา ไปเป็นอินทร์เป็นพรหมก็มี
เป็นเปรตเป็นผีก็มี เปลี่ยนภพเปลี่ยนชาติ
เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาอยู่อย่างนี้ตั้งกับตั้ง
กาลป์มาแล้ว จิตวิญญาณดวงนี้ตายไม่
เป็น

เพราะฉะนั้นคำว่าตายแล้วสูญถึง
ขัดกันเอาอย่างมากทีเดียว เป็นกลมายา
ของกิเลสโดยตรงที่หลอกสัตว์โลกให้ทำ
ชั่ว เพราะถ้าตายแล้วสูญแล้วไม่มีเชื้อ
สืบต่อ อยากรทำอะไรก็ทำ ความอยากทำ
คือทางเดินของกิเลสอยู่แล้ว ก็ทำตาม
ความอยาก ตายลงไปแล้วไม่สูญสูญละ
ก็เสวยกรรมอยู่งั้น

อะไรจะมากยิ่งกว่าจิตวิญญาณ
ของสัตว์โลก เต็มอยู่ในโลกอันนี้ เพราะมัน
ไม่สูญ หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงตามอำนาจ
ของกรรม เกิดเป็นนั่นเกิดเป็นนี่อยู่อย่าง
นั้น ตายแล้วก็เกิดๆ ตายกองกัน พวกนี้
พวกตายกองกัน กองทับเขากองทับเราอยู่
นั้นไม่มีทางไป

เพราะจิตวิญญาณไม่สูญ มีเต็ม
ท้องฟ้าอากาศ ที่ไหนเต็มไปหมด ไม่มี
อะไรมากยิ่งกว่าธรรมชาติอันนี้ หนาแน่น
ที่สุด นี่จะเรียกว่ากรรมของสัตว์ คือพระ
พุทธเจ้ามาตรัสรู้ ก็มาวาดเอาดวง
วิญญาณเหล่านี้ ที่ว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคล
เป็นเทวบุตรเทวดาแล้ว ก็ถอดออกไป
พ้นไปๆ

ใครจึงให้สร้างความคิดดี ถ้าอยาก
พ้นไปตามพระพุทธเจ้าให้สร้างความคิด
มันเปลี่ยนเรื่อยๆ จิตวิญญาณนี้ เปลี่ยน
เป็นภพนั้นชาตินี้ตามอำนาจของกรรม
หมดกรรมนี้แล้วก็มีกรรมนั้นต่ออีก ภพนั้น
สืบภพนี้ไปเรื่อย กรรมหนักกรรมเบาที่อยู่
เรื่อยๆ อย่างนั้นละ...”

กราบพระพุทธเจ้าอย่างไร

ความรู้ความเห็นที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่
คืนอัศจรรย์บนวัดคอยธรรมเจดีย์เป็นต้น
มา ทำให้ท่านกราบพระพุทธเจ้าอย่างไร
และกราบยอมรับยืนยันในสิ่งที่พระพุทธเจ้า
ทรงเมตตาแสดงไว้ทุกอย่าง ไม่มีที่คัดค้าน
ไม่มีอะไรติดข้องภายในใจเลย ท่านกล่าว

บาปเรื่องบุญอะไรเลย มีแต่ความอยาก
ไปหาอะไรก็อยากได้อันนั้น ไปหากินมันก็
ไม่พ้นที่จะฆ่าสัตว์ เห็นสัตว์ตัวใดเอาทั้ง
นั้นละ

จากนั้นก็มาบวชเป็นพระ นี่ละ
ความรู้สึกทางด้านจิตใจเริ่มเปลี่ยนแปลง
ตอนมาบวชเป็นพระนะ แต่ก่อนเป็น
ธรรมดา แต่อันหนึ่งที่เป็นนิสัยจิตใจอยู่นั้น
ความเคารพพระ เลื่อมใสพระและเชื่อ
ศาสนา มันฝังอยู่ในจิตเลย เห็นพระคือไม่
อยากพบ ไม่อยากเข้าไปหาใกล้ อายท่าน
อายกับกลัวเป็นสิ่งอันเดียวกัน ไม่ค่อยจะ
เข้าไปหาพระ

ที่ไม่เข้าไปหา คืออายท่าน ลักษณะ
อายกับกลัวมันอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่เจอหน้า
กันจริงๆ แล้ว ไม่ค่อยได้พบพระ นอกจาก
จะไปเจออย่างจัง หลีกไม่ได้ ก็หมอบกราบ
สักที นี่พื้นใจนะ พื้นของจิตที่มันเป็นของมัน
ในหลักธรรมชาติ ธาตุตั้งเดิมมันเป็น
อย่างนั้น ไม่ค่อยคิดถึงเรื่องบาปเรื่องบุญ
อะไร นี่เป็นเรื่องความอยาก อยากได้อะไร
ก็ไปตามความอยาก ไม่ได้สนใจกับคำว่า
“บาป” ว่า “บุญ” อะไร

ถึงวาระจะบวชละ นี่ก็อ่านมา
ตลอด นี่ละคำว่า “สายบุญสายกรรม” มัน
เป็นที่แน่ใจเจ้าของ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วยจน
ว่ามันจะไปจริงๆ ก็มีนะ ป่วยบางครั้งหนัก
มาก แต่สติยังดีอยู่ เวลาเป็นไข้หนักนั้นละ
ตอนใกล้จะบวช พอหายป่วยแล้วก็ออก
บวชปีนั้นละ ป่วยหนักเสียด้วย จากนั้นมา
ประหวัดเกี่ยวกับเรื่องบวชหนักเข้านะ

‘เอ...เราจะตายแล้วจริงๆ เหรอ?
ยังไม่ได้บวชพอมีบุญติดเนื้อติดตัวเลย
เหรอ?’ เป็นคำนึกน้อมในใจว่า

‘...ขอให้โรคนี้ หายโรคหายภัย
ขอให้ได้บวช...’

แล้วมันก็แปลกนะ โรคนี้มันจะ
ตายอยู่แล้วนะ มันก็หายวันหายคืน ทีนี้
ออกมาบวช มันเหมือนกับว่ามีอะไรช่วยนี่
เวลาบวชก็ง่ายมาก ไม่มีอะไรเป็นอุปสรรค
เลยเกี่ยวกับเรื่องการบวช อย่างอื่นชัดซ้
หมด เกี่ยวกับเรื่องบวชโล่งไปเลย นี่อะไร
น่าคิด...

เวลาบวชเราก็เป็นนิสัยอันนี้ด้วย
จริงจังมาตลอด จะเป็นฆราวาสก็จริง
ตลอด เป็นพระมีหลักธรรมหลักวินัยเป็น
เครื่องประกัน เป็นเครื่องยึดเครื่องเกาะ
แล้วมันก็ยังแน่น แม่นยำติดแน่นกับหลัก
ธรรมหลักวินัย นี่เรียนหนังสือไปเรียนไป
เอะใจไปเรื่อย เรียนหนังสือธรรมะ เรียน
ไปๆ เอะใจเรื่อย

‘เอะนี่...ท่านตำหนิว่ายังงั้น เราก็
เคยทำอย่างนั้นมาแล้ว’

เอะเรื่อยๆ นะ... ให้สะดุ้งเรื่อยไป
แต่ในเรื่องภาวนาไม่ละนะ นี่อันหนึ่งมัน
แปลกอยู่ เลื่อมใสพระกรรมฐาน เราอยู่
เรียนหนังสือ ถ้าเห็นพระกรรมฐานมาพัก
ในวัดเรานี่ เราจะไปถึงก่อนใครละ ไปคุย
กับท่าน ท่านคุยนาฟังนะ ตีใจ ชอบกรรม
ฐาน ภาวนาก็ไม่ลดละ ภาวนาอยู่เสียบๆ
ไม่ให้ใครรู้ ทำอยู่แบบนั้นละ...

นี่อันหนึ่งฝังใจ ฝังนิสัย เรียนหนังสือ

อยู่กับพวกลิงพวกค่าง เขาไม่รู้ภาษาอะไร กิริยาท่าทางก็เป็นไปเหมือนเขา แต่ส่วนลึกในหัวใจเรานี้คือเรื่องภาวานานี้เราไม่ละ “ธรรม” เป็นหลักใจ ไม่ลดละ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีคำว่าลวงเกินสิกขาบทวินัย ด้วยเจตนาอันลามก...”

คนเรานี้...ดีได้ด้วยการฝึก

ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าในธรรมดังกล่าวนี้ ทำให้ท่านสมัครใจที่จะเผชิญกับความทุกข์จากความเพียรฝึกฝนจิตอย่างหนัก ดังที่ท่านเคยกล่าวไว้อย่างเด็ดว่า

“...ทุกข์ใดๆ ที่โลกกว่ากันว่าทุกข์หนักหนานั้น เราก็เคยผ่านโลกเห็นโลกมาก่อนพอสมควรถึง ๒๐ ปีเต็ม บางงานก็เหมือนกับว่าจะเหลือกำลังคือหนักมาก แต่เมื่อเทียบแล้วไม่มีงานใดที่จะหนักมาก

“...ตั้งแต่เรียนหนังสือ..
พอตื่นนี้ ดิฉันจึง
แล้วไม่เคยนอนซ้ำอีกนะ...”

และทุกข์ยากลำบากยิ่งกว่างานต่อสู้กับกิเลส เพราะงานเหล่านั้นแม้จะหนักมากเพียงใด ก็ไม่เคยถึงขนาดสละชีวิตจิตใจกับงานนั้น แต่สำหรับงานฆ่ากิเลสนี้ ต้องยอมสละเป็นพื้นฐานเรื่อยๆ เลย...”

ตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่งของท่านก็คือการตื่นนอน ท่านก็ยังอุตสาห์ฝึกหัดตัดนิสัยกันเสียใหม่อย่างเข้มแข็งจริงจังดังนี้

“...พอรู้สึกจะดิฉันจึงเลย ตั้งแต่เรียนหนังสือ ไม่เคยที่จะลุกขึ้นมาธรรมดา เพราะความตั้งใจ ความพิถีพิถันตัวเอง เป็นจริงเป็นจังกับตัวเอง พอตื่นนี้ดิฉันจึงถ้ามีเพื่อนนอนอยู่ข้างด้วยนะ หมูเพื่อนจะตื่นเพราะความสะดุ้งเวลาลุกตื่นนอน เรียนหนังสือก็เป็นแบบนั้น ตั้งแต่เป็นนาคเข้าเรียนก็เป็นแบบนั้นเรื่อยมา ฝึกเสียจนชินเป็นนิสัย...”

ที่นี่ยังออกปฏิบัติด้วยแล้วยังเก่ง
แล้วไม่เคยนอนซ้าอีกนะ ถ้างได้ติดฝั่งไป
แล้วเท่านั้น เวนแต่วันถ่ายทองไม่ได้หลับ
ไม่ได้นอน นั่นเราก็กวนให้เฉพาะ ไม่ให้
ลูกลาม... มันถ่ายทองก็ลุกขึ้นไปถ่าย แล้ว
ก็กลับเข้ามานอน อย่างนี้เรายกให้ เป็น
กรณีอย่างนี้ นอกจากนั้นเป็นไม่ได้เด็ด
ขาดนะ วาจน์เลย ที่นี้เมื่อทำตลอดตั้งแต่
บวชมาจนกระทั่งออกปฏิบัติ จนมันชินตอ
นิสัย ไม่ต้องตั้งใจลุกอะไรนะ พอรู้สึกนี้มัน
จะติดฝั่งทันที

จนกระทั่งพรรษา ๑๘ เราไม่ลืมนะ
ที่เรามาฝึกหัดนิสัยใหม่ เพราะมันเป็น
นิสัยแล้วแก้ไม่ตกง่ายๆ นะ...พรรษาที่ ๑๗
ล่วงไปแล้ว เราก็มารักษาใหม่ คือการตื่น
นอนแบบนั้นก็ถูกต้องแบบหนึ่ง เพราะอยู่
ในเวลาเร่งความพากความเพียร...ให้ตื่น
เนื้อตื่นตัวตลอดเวลา ก็ยอมรับว่าถูกต้อง

แต่เวลานี้ควรจะต้องพักผ่อนธาตุ
ขันธ์พอประมาณ ต่อไปนี้กำหนดสอนเจ้า
ของ รำพึงในเจ้าของ แล้วเวลาการตื่นนอน
ก็ควรจะให้รู้ทิศใต้ทิศเหนือที่นั่นที่นี้แล้ว
ค่อยลุกขึ้นมาธรรมดา ด้วยความมีสติ
ธรรมดา ต้องการอย่างนี้ ที่นี้เราจะฝึกให้
มันพอรู้สึกตัวแล้วมองรู้ทิศทางแล้วลุกขึ้น
ธรรมดาเรียบๆ ไม่ให้ตื่นบึ้งบึ้งอย่างนั้น
พยายามฝึก...เราก็พยายามฝึกมารวม
ปี...ให้รู้สึกตัวแล้วลุกขึ้นมาธรรมดา ฝึก
อยู่รวมปีจึงเปลี่ยนได้...

ท่านกล่าวถึงจุดนี้ ทำให้ทราบ
ชัดเจนว่า คนเรานี้ดีได้ด้วยการฝึก ฝึกหัด

“...ขึ้นเวที
ไม่มีกรให้หน้า
ถ้าว่าให้หน้า
ก็ให้เวลาหลับ
นอกนั้นไม่มี...”

เช่นไรยอมเป็นไปเช่นนั้น จะให้อยู่เฉยๆ
แล้วดีขึ้นมาเอง ย่อมเป็นไปไม่ได้

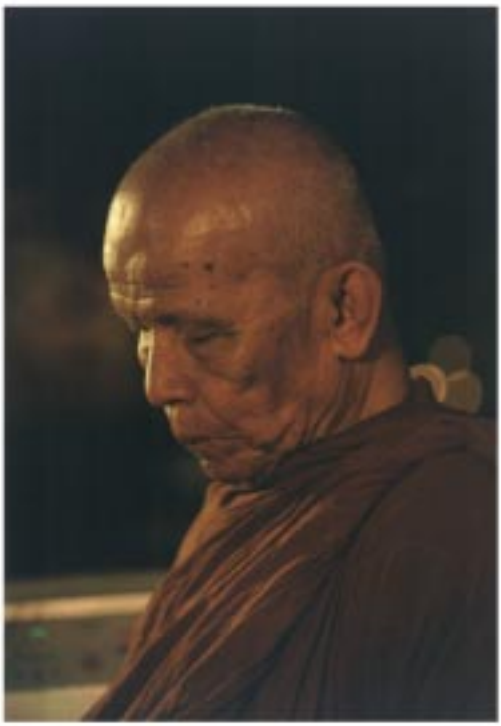
ท่านยังเล่าถึงความยากลำบากใน
การต่อสู้กับกิเลสถึงขนาดต้องยอมเสียสละ
ได้แม้กระทั่งชีวิตของตนเพื่อแลกกับธรรม
อันสุดประเสริฐ ดังนี้

“...เมื่อถึงคลื่นที่จะพัดกับกิเลส
อย่างเต็มเหนี่ยวแล้ว ชีวิตนี้ไม่มีความ
หมายเลย เรียกว่าตายก็ยอมตาย เสียสละ
เอาชีวิตเข้าแลกเลย

เพราะกิเลส ถ้ามันไม่เก่งจริงๆ
แล้ว มันคงไม่สามารถครองหัวใจสัตว์โลก
ได้ตลอดมาทุกภพทุกชาติเช่นนี้ ครั้นพอ
จะต่อกรกับมัน มันก็เลยต้องพัดกันให้เต็ม
เหนี่ยว เรียกว่าทุข์แสนสาหัส...”

ท่านเคยเปรียบความทุกข์ยาก
ลำบากนี้กับการติดคุกติดตะรางไว้ดังนี้

“...ตั้งแต่บัดนั้น...ขึ้นเวที ไม่มีกร
ให้หน้า ถ้าว่าให้หน้าก็ให้เวลาหลับ นอกนั้นไม่
มี กรรมการไม่ต้อง ไม่มีกรรมการแยก มัน
จะตายเข้าไป ใครเก่งให้อยู่บนเวที ใครไม่

แม้ทุกข์ยากลำบากเพียงใด ความ
พากเพียรเข้มแข็ง และใจมุ่งมั่นของท่าน
มีน้ำหนักมากกว่า คำกล่าวที่ว่า **ความ
พยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น**
จึงเป็นจริงขึ้น ปรากฏผลเป็นความบริสุทธิ์
อยู่ในใจท่าน

เก่งให้ตกเวที ระหว่าง **กิเลส** กับ **ธรรม**
พัดกันบนหัวใจเรา เอ้า ใครเก่งให้อยู่บน
เวที ใครไม่เก่ง เอ้า ให้ตกเวที...ติดคุกติด
ตะรางนี้ เราสมัครเลยนะ

ความทุกข์ยากลำบากในการ
ประกอบความพากเพียร เราหนักมาก
ขนาดนั้น เขาว่าติดคุกติดตะรางนี้เป็น
ความทุกข์ความลำบาก เราจะสมัครไป
ติดคุกติดตะราง เพราะติดคุกติดตะราง
กินข้าววันละ ๓ มื้อ จักตอกเหลาตอกได้
วันละ ๕ เส้น ฆ่าเวลาไปวันหนึ่งๆ พอได้
ถึงวันออก แต่ส่วนเราถ้ากิเลสไม่พังกจาก
หัวใจเมื่อไรไม่มีวันออก ต้องเอากันจนเป็น
จนตาย มันก็หนักมากละซี...”